

Gezenderde Bastaardarend Tõnn doorkruist België

» Peter Collaerts

Een Bastaardarend *Aquila clanga* is een zeldzame verschijning in West-Europa. Toen er in oktober 2011 één gezien werd boven België zorgde dat voor heel wat opschudding bij vogelkijkers. Het bleek om een 'oude bekende' te gaan, Tõnn, een in Estland gezenderde vogel met een boeiende levenswandel.

» Bastaardarend *Aquila clanga* Tõnn in zijn overwinteringsgebied. Merk op dat de top van de antenne hier net zichtbaar is aan de rugzijde. 25 oktober 2010. El Hondo (Sp) (Foto: Urmas Sellis)

Hoe het allemaal begon

Tõnn werd op 7 augustus 2008 als nestjong in het westen van Estland van een pootring voorzien (witte ring code 7F). Deze verloor hij tijdens zijn derde winter. Maar hij kreeg niet enkel een ring aan, hij werd ook met een zender uitgerust. Deze zender zou wetenschappers en vogelkijkers in staat moeten stellen om Tõnn te volgen tijdens zijn talrijke omzwervingen door Europa. Je kan hem samen met enkele soortgenoten én enkele andere soorten (Visarend *Pandion haliaetus*, Zwarte Ooievaar *Ciconia nigra*, Kraanvogel *Grus grus*, Schreeuwarend

Aquila pomarina en Zeearend *Haliaeetus albicilla*) online volgen (webref. 3).

Tõnn zwerft door Europa

Europese Bastaardarenden overwinteren doorgaans in Zuidoost Europa en oostelijk Afrika. Onvolwassen vogels keren daarna terug richting broedgebied, of maken lange omzwervingen in de ruime omgeving. Dit verhaal bleek te kloppen voor twee Bastaardarenden die samen met Tõnn een zender kregen. Tõnn bleek echter al snel

een zeer bijzondere Bastaardarend te zijn... Op 25 september 2008 begon hij voor het eerst aan een tocht naar het zuiden (Figuur 1). Via Letland, Litouwen, Polen, Duitsland en Frankrijk vloog hij naar Spanje waar hij overwinterde in de moerassen van het El Hondo-reservaat, nabij Murcia (zuidoostkust).

13 april 2009 zette Tönn terug koers naar het noorden, maar niet naar Estland. Via Frankrijk, Luxemburg, Nederland, Polen, Litouwen, Letland, Estland en Rusland belandde hij verrassend genoeg in Finland. Bij het passeren van Luxemburg vloog hij al rakelings langs de meest oostelijke punt van ons land. Zijn route lag nu al meer westelijk dan in het najaar van 2008. De ganse zomer zwierf hij in het zuiden van Finland rond. In het najaar van 2009 vloog hij dan terug naar de omgeving van El Hondo waarbij hij dankzij een schampschot langs de westrand Zwitserland bij op zijn landenlijstje schreef (Figuur

2). Voor de rest was zijn route vergelijkbaar met die van het voorgaande najaar. Rusland, de drie Baltische staten, Polen, Duitsland en Frankrijk werden aangedaan op zijn zuidwaartse tocht.

In het voorjaar van 2010 vloog hij terug over Luxemburg en via de Baltische Staten kwam hij in Scandinavië terecht. Tijdens deze zomer bleef zijn actieterrain niet beperkt tot het zuiden van Finland. Hij verbleef geruime tijd in Zweden en bracht ook een blitzbezoek aan Noorwegen. Gezien Tönn op het einde van de zomer in Zweden verbleef, een stuk westelijker dus dan in 2009, was er voor hem geen reden om bij zijn vertrek nog eens over de Baltische Staten te vliegen. Hij stak dan ook vanuit Zweden over naar Duitsland. Zijn route bleef meer westwaarts en voor de eerste keer vloog hij over België (Figuur 3). Op 10 oktober 2010 vloog hij vanuit Duitsland net over Nederland en zo ons land binnen, iets ten noorden van Aubel. Een waarnemer zag hem ter hoogte van Vierset-Barse (Prov. Luik) passeren. Via Mesnil-Saint-Blaise (Prov. Namen) vloog hij diezelfde dag nog Frankrijk in. El Hondo was weer het einddoel van de reis. De voorjaarstocht van 2011 verliep weer via de Baltische Staten.

Figuur 1. Trekroute Tönn najaar 2008.
Figure 1. Migration map Tönn autumn 2008.

Figuur 2. Trekroute Tönn najaar 2009.
Figure 2. Migration map Tönn autumn 2009.

Figuur 3. Trekroute Tönn najaar 2010.
Figure 3. Migration map Tönn autumn 2010.

Tönn in Vlaanderen

Zowat de ganse zomer van 2011 verbleef hij in Zuid-Zweden met korte omzwervingen naar Finland en Noorwegen. Hij zette zijn najaarstrek weer in vanuit Zweden naar Duitsland. In Noordwest-Europa heerste er rond deze periode bijzonder gunstig weer voor goede roofvogeltrek boven België: een oostelijke wind dreef Tönn samen met grote aantallen Buizerden onze kant uit!

Hierbij dient aangestipt dat op de online-kaartjes vaak ruim een dag vertraging zit. Zo was op 14 oktober online te zien dat hij op 13 oktober overnachtte nabij Bremen (Du). Wat nu volgt is dus een reconstructie achteraf, gebaseerd op later online toegevoegde satellietgegevens, aangevuld met extra informatie van de verantwoordelijken voor dit zenderproject.

▶ Bastardarend *Aquila clanga* Tönn in zijn overwinteringsgebied. De antenne valt hier iets minder op. 25 oktober 2010. El Hondo (Sp) (Foto: Urmas Sellis)

Op 14 oktober rept hij zich rond 11u over Dinklage in de deelstaat Niedersaksen. Zijn snelheid bedroeg maar liefst 70 km/u en hij vloog op 532 m hoogte. Dit wijst op een stevige rugwind. Rond 14 u zat hij al ter hoogte van Gescher in Nordrhein-Westfalen, de meest westelijke Duitse deelstaat. Zijn snelheid was licht afgenomen: 48 km/u. De nacht van 14 op 15 oktober bracht hij door nabij Xanten (aan de Rijn) (Figuur 4). Er bleef een flink westelijk gerichte component

Figuur 4. Detail trekroute Tönn tot 14 oktober 2011.

Figuur 4. Detail of migration map of Tönn up to 14 October 2011.

in zijn koers. Op 15 oktober om 11u zweefde hij aan 24 km/u over Eindhoven (NI). Hij zat dus een stuk dieper in Nederland dan het voorgaande najaar toen hij op 9 oktober 2010 langs de zuidoostpunt van Nederland schampte. Als hij zijn huidige koers zou aanhouden lagen Antwerpen en Gent in het verschiet. Hij boog echter iets meer af naar het zuiden en kwam België binnen ongeveer ter hoogte van Lommel (L). Hij moet in de buurt van de trektelepost Kristallijn/Maatheide (L) gepasseerd zijn, maar werd hier spijtig genoeg niet opgemerkt. Hij vloog verder in zuidwestelijke richting. De trekteleposten van telpost Averbode Bos en Heide (Tessenderlo, L) kregen hem zowaar in het vizier! Met drie waarnemers konden ze de Bastardarend schitterend zien en zelfs fotograferen (zie kadertekst Van de Meutter 2012).

Het was al voorbij half vier toen hij Averbode Bos en Heide achter zich liet. De satellietaflezing bij Testelt om 16 u bevestigde dit. Zo weten we ook dat hij op dat moment aan 39 km/u vloog.

Toen begonnen de speculaties. Zo laat in de namiddag zouden de trekomstandigheden voor een dergelijke grote roofvogel al snel minder gunstig worden. Waar zou Tönn eventueel de nacht kunnen doorbrengen? De kaartjes met zijn trekgegevens worden zoals gezegd maar om de paar dagen aangevuld, dus de avond van de 15de oktober kregen we geen extra info. Er kwamen heel wat theorieën aan te pas. Al snel werd de veronderstelling gemaakt dat hij wel eens in het Meerdaalwoud/Heverleebos/Mollendaalbos-complex zou kunnen overnachten. Dit is het grootste bosgebied ten zuiden van Averbode en ligt mooi in het vervolg van de trekroute vanuit Averbode. De geschatte treksnelheid mee in acht genomen kon dat kloppen. Een zestal vogelkijkers hadden alle vertrouwen in deze the-

orie en ze posteerden zich op 16 oktober op een hoge heuvel net ten noorden van Charleroi meer bepaald in Villers-Perwin. Dit punt ligt 35 km ten zuidwesten van het Mollendaalbos, op wat het logische vervolg van de trekroute van Tönn leek. En wat bijna niemand voor mogelijk hield gebeurde: iets na 13u passeerde Tönn exact boven hun uitkijkpost! Ook nu kon zijn doortocht fotografisch worden vastgelegd. Via Couvin verliet hij daarop Wallonië. Los van een flinke dosis geluk speelt hier zeker ook de nodige kennis mee van de trek van roofvogels.

Later bevestigde het online raadpleegbare kaartje de theorie van overnachting in het Mollendaalbos (Figuur 5). Een satellietaflezing op 15 okt om 17u plaatste de vogel effectief in dit gebied bij een snelheid van 0 km/u wat uiteraard wijst op pleisteren. De nacht van 16 op 17 oktober rustte hij iets ten westen van Charleville- Mezières (Fr).

Figuur 5. Detail trekroute Tönn tot 16 oktober 2011.

Figuur 5. Detail of migration map of Tönn up to 16 October 2011.

Wat de online gegenereerde trekroute betreft dient wel vermeld dat deze bestaat uit rechte verbindingen tussen de punten waarop de satelliet het signaal oppikte. Dit geeft niet noodzakelijk exact de gevolgde trekroute weer. Dit blijkt ook uit de waarnemingen op het terrein: de waarnemers te Averbode zagen de Bastaardarend ten oosten van hen doortrekken, terwijl de trekroute op de kaart een doorkomst ten westen aangeeft.

Voor Tönn eindigde zijn avontuur natuurlijk niet boven België. Hij zocht weer zijn vaste overwinteringsstek op in Spanje (Figuur 6).

Op 26 maart 2012 begon hij terug naar het noorden te vliegen. Via het westen van Zwitserland en Duitsland vloog hij voor het eerst ook over Tsjechië en Wit-Rusland. Dit bracht de teller voor het aantal Europese landen die deze globetrotter bezocht heeft op 16. Na de Baltische Staten en Rusland (St-Petersburg) zwierf hij dan weer door Scandinavië. Tijdens de zomer van 2012 vloog hij vooral rond in Zweden, met een korte zijsprong naar Noorwegen. Op 14 augustus leek het even alsof de najaarstrek al begon. Via Denemarken bezocht hij zelfs Noord-Duitsland. Op 18 augustus vloog hij terug naar het noordoosten om dan wekenlang te blijven kamperen op het Deense eiland Seeland. Midden september maakte hij de oversteek naar Duitsland en op 18 sep zat hij al ter hoogte van Hannover. Na een korte schijnbeweging richting België die bij een aantal waarnemers

Figuur 6. Trekroute Tönn najaar 2011.

Figure 6. Migration map Tönn autumn 2011.

even wat hoop deed opflakkeren, koerste hij resoluut naar ZZW om op 25 september 2012 reeds in de buurt van Dijon te zitten.

Het is geweten dat jonge Bastaardarenden voordat ze geslachtsrijp zijn (dat zijn ze na 3-4 jaar), heel uitzonderlijk kiezen voor een westelijk gelegen overwinteringsgebied. Tönn zou nu dus geslachtsrijp moeten zijn en de kans is reëel dat eens hij een partner gevonden heeft, ook hij voor een oostelijk gelegen overwinteringsgebied zal kiezen. Maar aangezien hij nu nog elke zomer rondzwerft in Scandinavië en geen partner lijkt te vinden, is er misschien toch nog een kans dat hij ook een van de volgende najaaren over België naar het zuiden vliegt. Laten we hopen.

Bastaardarend in België

Tabel 1. Een overzicht van de aanvaarde waarnemingen van Bastaardarend *Aquila clanga* in België.

Table 1. Accepted records of Greater Spotted Eagle *Aquila clanga* in Belgium.

datum	locatie
oktober 1879	Bernissart (H)
24 november 1907	Sars-la-Bruyère (H)
9 tot 16 juni 1920	Wildert/Kalmthout (A)
1 november 1943	Langerbrugge - Evergem/Oostakker (O)
1 oktober 1960	Eeklo (O)
11 maart 1978	Zemst (VB)
9 tot 16 februari 1988	Kontich/Edegem (A)
13 november 1988	Hensies (H)
19 en 20 juli 1997	Kallo/Doel (O)
18 en 19 oktober 2001	Lanaken (L)

Zoals blijkt uit deze gegevens van het BAHC (Belgisch Avifaunistisch Homologatie Comité) is de Bastaardarend wel een heel zeldzame soort in ons land. Tönn zal pas de 11de Bastaardarend zijn waarvan we weten dat hij ons land aandede.

Bastaardarend op wereldschaal

De Bastaardarend broedt in grote bossen in de nabijheid van grote moerasgebieden. Deze vindt hij in een smalle band die gaat over het uiterste zuidoosten van Finland, kleine delen van de 3 Baltische Staten, fragmentarisch in Polen en Wit-Rusland, de oosthoek van Roemenië, Oekraïne en dan in een lange, centrale band tot helemaal in het oosten van Rusland. Deze band door Rusland gaat net tot over de grens met Kazakstan, Mongolië en China. De toendra in het uiterste noorden van Rusland mijden ze. In recente jaren is het broeden van de soort in Finland en Roemenië al niet meer zeker. Overwinteren doen de meest westelijke populaties in Centraal- en Oost-Europa (kleine populatie overwinteraars in Griekenland en Turkije), Noord- en Oost-Afrika, het Midden-Oosten en het Arabisch Schiereiland. De meer oostelijke populaties overwinteren op het Indische subcontinent en Zuidoost-Azië.

De Bastaardarend heeft ondanks zijn groot verspreidingsgebied een kleine wereldpopulatie. Het aantal exemplaren wordt geraamd op maximum 13.000 (<10000 broedrijpe vogels) waarvan 4.000-4.500 broedparen in Rusland voorkomen. In Europa liggen de aantallen tussen 810-1.100 broedparen en 2.430 en 3.300 exemplaren (Tabel 1).

Tabel 2. Overzicht van de aantallen broedparen Bastaardarend *Aquila clanga* in Europa.

Table 2. Breeding pairs of Greater Spotted Eagle *Aquila clanga* in Europe.

Land	Populatie	Jaartal
Estland	15-30	1998
Finland	0-1 (0? recent)	1998-2002
Letland	0-50	1990-2000
Moldavië	3-5	1996-2000
Oekraïne	30-45	1990-2000
Polen	15	1998
Roemenië	0-2 (0? recent)	1999-2002
Rusland (Europa)	600-800 (1000?)	1996-2000
Wit-Rusland	150-200	1997-2002

Over de laatste 3 generaties kent de soort wereldwijd een sterke daling te wijten aan habitatverlies in zowel de broed- als overwinteringsgebieden, verstoringen allerhande en vervolging. De soort is daarom recent door BirdLife International in de categorie "kwetsbaar" geplaatst. De Europese populatie staat ondertussen zelfs in de categorie "bedreigd", wat nog alarmerender is. Kijken we meer in detail naar de bedreigingen dan zijn ontbossingen en het droogleggen van moerasgebieden grote boosdoeners. In Thailand zijn veranderde teelt en teelttechnieken en een sterke verstedelijking twee hoofdoorzaken. In Oost-Europa zijn landbouwintensivering en drooglegging de oorzaken van verminderde kwaliteit van de overwinteringsplaatsen. Bastaardarenden zijn ook uiterst gevoelig voor menselijke activiteit in hun territorium. Vooral bosbouw is

nefast. Verder vormen afschot en vergiftiging in Wit-Rusland, Polen, Rusland, het Middellandse Zeegebied en Zuidoost-Azië een groeiend probleem. Recent zijn uitgezette Amerikaanse nertsen *Neovison vison* moerasgebieden in Wit-Rusland aan het koloniseren en zij zouden wel eens sterke voedselconcurrenten kunnen worden.

Een bijkomende bedreiging lijkt de hybridisatie met de veel talrijkere Schreeuwendend *Aquila pomarina* te worden. Het is tot nu toe onbekend of dit een nieuw fenomeen is en hoe dit moet worden ingeschat. Schreeuwendend lijkt zich ook steeds meer oostelijk uit te breiden en zo meer te infiltreren in de broedgebieden van de Bastaardarend, wat in de toekomst mogelijk tot nog meer hybridisatie kan leiden.

Tijd voor actie

Bastaardarenden vallen onder de CITES wetgeving en zijn beschermd in heel wat landen waar ze broeden, doortrekken of overwinteren. Deze landen zijn o.a. Estland, Frankrijk, Griekenland, Letland, Polen, Roemenië, Wit-Rusland, Rusland en Thailand.

Ondertussen werd een "International Lesser and Greater Spotted Eagle Working Group" opgericht en een actieplan werd in 2000 voorgesteld. Dit plan zal vooral in Europa worden uitgevoerd maar ook in de landen waar de vogels van de Europese populatie overwinteren (sterke roofvogelvervolging in die landen). Maatregelen die in dit plan werden voorgesteld leidden al tot acties op het terrein o.a. in Wit-Rusland in 2000-2003. Een van de hoofdmaatregelen was het aan banden leggen van bosbouwactiviteiten in de buurt van nestplaatsen in de belangrijkste broedgebieden.

Ook werden initiatieven genomen om de soort over een langere periode te monitoren. Tönn is één van de vogels die in het kader van dit onderdeel van het project gezenderd werd. Ook al zijn Bastaardarenden grote opvallende roofvogels, er is nog maar weinig gekend over hun levenswijze en dit zowel tijdens het broedseizoen als tijdens hun trek naar en in de overwinteringsgebieden. Het komt erop neer dat deze arendsoort de minst bestudeerde is van alle Europese roofvogels. Deze lacune dient snel te worden ingevuld om gepaste maatregelen te kunnen treffen. Verder dient door informatiecampagnes gewezen te worden op de kwetsbaarheid van de soort, dit om verder afschot en vergiftiging te voorkomen. Ook de invloed van het uitbreiden van de Amerikaanse nerts dient verder te worden opgevolgd, net als het effect van de hybridisatie met Schreeuwendend. Het inzetten van bewakers bij de nesten kan er ook voor zorgen dat meer nesten ongestoord blijven wat tot meer jonge Bastaardarenden kan leiden.

Het actieplan zal constant worden aangepast, afhankelijk van nieuwe bedreigingen die zich (kunnen) voordoen.

Peter Collaerts, Zuurbemde 97, B- 3380 Zuurbemde
peter.collaerts@scarlet.be

Webreferenties

- www.birdlife.org
- European Union Action Plans for 8 Priority Birds Species – Greater Spotted Eagle
- <http://birdmap.5dvision.ee/index.php?lang=en>

Samenvatting – Abstract – Résumé

Achtergronden bij visuele waarnemingen van een gezenderde Bastaardarend in België

In 2008 werd in Estland een jonge Bastaardarend *Aquila clanga* geringd op nest. Gelijktijdig werd ook een zender aangebracht. Dit maakt dat deze vogel al zijn hele leven is te volgen. De voorbije jaren werden al heel wat Europese landen aangedaan door de arend. Ook België lag al 2 keer op zijn route naar het zuiden. Overwinteren doet hij immers in Spanje, nabij Murcia. In 2011 kregen we in ons land op 2 plaatsen de kans om Tönn waar te nemen. De groep tellers van Averbode Bos en Heide kregen de arend prachtig te zien. Verder wordt de status van de soort in België en de rest van zijn verspreidingsgebied besproken. De populaties staan onder druk. In Europa is deze moerasroofvogel net als zijn habitat bedreigd, op wereldschaal wordt hij als kwetsbaar beschouwd. ■

Tönn, a Greater Spotted Eagle with a radio sender, flies across Belgium

*In 2008 a young Greater Spotted Eagle *Aquila clanga* was ringed in the nest. At the same time a radio sender was fitted. This enabled the bird to be followed for its whole life. In recent years a number of European countries have been visited by this eagle. Belgium also has been twice*

on its route south. It always overwinters in Spain, close to Murcia. In 2011 we got the chance to see Tönn in 2 places here. The group of counters at Averbode Bos en Heide were able to see the eagle very well. Also discussed is the status of this species in Belgium and the rest of its range. The populations are under pressure. In Europe this marshland raptor is threatened like its habitat, on a world scale it is considered to be vulnerable. ■

Tönn, un Aigle criard équipé d'un émetteur en Belgique

*En 2008, un jeune Aigle criard *Aquila clanga* a été bagué en Estonie et par la même occasion équipé d'un émetteur. Cela fait que cet oiseau est déjà suivi sa vie entière. Ces dernières années, pas mal de pays européens ont été desservis par l'aigle. Comme il hiverne en Espagne, près de Murcia, la Belgique s'est également trouvée deux fois sur sa route vers le sud. En 2011, nous avons eu l'occasion d'observer Tönn à deux endroits dans notre pays. Les compteurs du groupe d'Averbode Bos & Heide ont pu l'admirer dans des conditions magnifiques. L'auteur commente aussi la situation de l'espèce en Belgique et dans le reste de son aire de distribution. Les populations sont sous pression en Europe et ce rapace des marais, tout comme son habitat, est menacé. C'est pourquoi il est considéré comme vulnérable à l'échelle mondiale. ■*

Bastaardarend Tönn over Averbode Bos en Heide, impressies vanop de telpost

› Frank Van de Meutter

Af en toe gebeurt het wel eens dat je op een telpost het gevoel krijgt dat je iets unieks aan het meemaken bent. Zo ook bij de passage van een gezenderde arend over telpost Averbode Bos en Heide(L).

15 oktober 2011. Het beloofde een bijzondere dag te worden. De dag voordien waren verbijsterende aantallen roofvogels de Lage Landen binnengestroomd, vooral vele honderden Buizerds *Buteo buteo*. Ook op onze telpost in Averbode Bos en Heide (L) leverde dat op 14 oktober al een puike 220 Buizerds op. Maar vanop noordelijke telposten bereikten ons berichten die aantonden dat er nog veel meer zat aan te komen.

Na een bitter koude nacht en glashelder ochtendgloren trok de vogeltrek in deze oktoberdag langzaam aan. Overal in het land stonden verkleumde vogelaars gespannen te wachten op wat komen zou Ik kon er pas in de namiddag bij zijn, maar ik kreeg vanop de telpost wel al geregeld berichtjes over de stand van zaken. Vergeleken met andere telposten lieten de Buizerds blijkbaar lang op zich wachten, een herkenbaar fenomeen voor onze telpost. Pas tegen 13h kwam het bericht dat het nu plots echt "los" begon te komen met die Buizerds. Op korte tijd werden verschillende groepjes gezien zodat de teller een half uurtje later al boven de 200 ex. uitkwam. Als dit zou doorzetten zou misschien zelfs het volgens ons ongenaakbare record van het voorgaande jaar (356 Buizerds op 17 oktober 2010) nog in zicht komen. Ik spoedde me naar de telpost om mee van dit schouwspel te genieten, en in de stille hoop op "iets extra's", bijvoorbeeld eindelijk eens een Zearend *Haliaeetus albicilla* op trek te mogen noteren. Daar aangekomen was vaste waarde Dieder Plu nog op post en hij keek opgelucht bij de aankomst van enige versterking.

Even leek de trek stil te vallen. Het eerste half uur telden we amper een paar Buizerds, die hooguit in duo's of trio's langskwamen. Tegen 15u trok de Buizerdmolen zich weer op gang. Dieder, Koen Leysen en ik ontdekten voortdurend nieuwe groepjes aan de horizon. Bij het bekijken van een lokale Havik *Accipiter gentilis* voor de telpost zag ik in mijn telescoopbeeld nog een paar roofvogels draaien. We ondervonden vandaag al herhaaldelijk dat grote "bellen" buizerds zich aankondigden met een paar cirkelende exemplaren, waar dan één na één nog ettelijke soortgenoten bij "inschoven". Dit groepje was wel erg ver, 2-3 km naar schatting, en omwille van luchtrillingen was het zelfs moeilijk om ze te tellen. Toen de drie roofvogels een paar keer door mijn beeld draaiden viel mijn oog op de onderste. Die leek een stuk groter, of was het een luchtspiegeling? Ik wachtte af en keek zeker een minuut toe. Keer op keer zag ik de veel bredere en ook langere vleugels. Genoeg om mijn medetellers erop attent te maken: "Ik weet dat dit raar gaat klinken, maar ik denk dat daar in de verte een arend vliegt". Koen en Dieder vroegen instructies en vonden snel vijf Buizerds. Vijf? Fout groepje. En zo ging kostbare tijd verloren. Ik focuste op de arend die voorlangs voorbij gleed en zo een eind dichterbij kwam wat al iets meer kenmerken opleverde: duidelijke knik in de vleugel, maar de toppen leken weer omhoog te waaieren met een suggestie van lange 'vingers'. De grootte was op die afstand en in glijvlucht nog altijd moeilijk in te schatten. Dan maakte de vogel eenmaal een trage, machtige vleugelslag. Meteen was alle twijfel weg: dit moest echt een arend zijn!

De arend gleed nu steeds lager aan de horizon voorbij. Niet veel later verdween hij achter de brede gordel van Corsicaanse dennen *Pinus nigra* ten oosten van de telpost. Minuten gingen voorbij. Ondertussen zagen we nog een Visarend *Pandion haliaetus* overvliegen en vonden we al nieuwe Buizerds.

De sensatie bij het zien van een arend maakte ondertussen plaats voor frustratie, want door de afstand en het zijzicht op de vogel werden uiteindelijk nauwelijks harde soortkenmerken waargenomen. Formaat en bouw leken te wijzen in de richting van een Schreeuwarend *Aquila pomarina* of een Bastaardarend *Aquila clanga*, maar het dier zou de boeken ingaan als *Aquila spec.*

Tot ruim 10 minuten later bij het afspeuren van de lucht een groot silhouet mijn beeld kruiste... Een middelgrote *Aquila* cirkelt perfect belicht zo'n 300m voor ons, op ongeveer 200m hoogte. Blijkbaar was de vogel opnieuw beginnen opschroeven en door de felle oostenwind onze kant uitgedreven. Na wat zenuwachtige ogenblikken kregen de anderen de vogel eindelijk ook in beeld. Maar nu begon het pas, identificeren van zo'n arend is geen sinecure. Toch opteerde ik meteen voor Bastaardarend: erg donkere grondkleur, eerder egaal zwartbruin, zonder de lichtbruine of zandbruine zones die je bij Schreeuwarend mag verwachten. De opvallend witte bases van de handpennen aan de bovenzijde, die het meest contrastrijke onderdeel zijn van het verenkleed (afgezien van de felwitte stuit) pasten dan weer eerder bij Schreeuwarend. Mijn hoofd bleef verder malen over kenmerken, als er plots een andere gedachte opkwam. Had ik een paar dagen geleden niet iets op een forum gelezen over een gezenderde Bastaardarend die in Duitsland, dicht tegen Nederland aan zou zitten? Ik vertelde hierover aan de anderen en Koen zei als eerste dat hij iets als een antenne dacht te zien. Dan begon de vogel verder te glijden; hij kwam meer in tegenlicht, maar ook steeds dichterbij. Tegen de fel contrasterende lucht zag ik plots klaar en duidelijk een antenne op de rug van de arend schuin omhoog steken. Dit moest Tönn zijn, de

› Bewijsfoto van de passage van de gezenderde Bastaardarend *Aquila clanga* Tönn over telpost Averbode Bos en Heide, Tessenderlo (L), 15 oktober 2011 (Foto: Dieder Plu)

gezenderde Bastaardarend! Meteen waren alle determinatiewijfels van de baan en konden we de andere telposten verwittigen, waarna de waarneming ook op RBA (Rare Bird Alert) kwam. We zagen de vogel ten zuidwesten van ons over de bomen verdwijnen.

Terwijl de felicitatielefoontjes binnenstroomden bleven de Buizerds passeren. Niet veel later genoten we van een groep van 70 cirkelende Buizerds met onderaan in dezelfde thermiekbel nog 5 Rode Wouwen *Milvus milvus*. Uiteindelijk sloten we deze memorabele teldag af op een fenomenaal totaal van 553 Buizerds. De Zeearend waarvoor ik gekomen was daagde niet op, maar ik heb geduld...

Frank Van de Meutter, Achterheide 16, B- 3980 Tessenderlo;
frank.vandemeutter@bio.kuleuven.be

Belangrijke data

06 oktober 2012	Simultaantrektelling en Eurobirdwatch
21 oktober 2012	Simultaantrektelling
22/23 december 2012	Landelijke Klapekstertelling 2012/2013 – 1
21 januari 2013	LIKONA- contactdag
26/27 januari 2013	Landelijke Klapekstertelling 2012/2013 – 2
2/3 februari 2013	Voeren en beloeven
2 februari 2013	BRAKONA-contactdag
9 februari 2013	ANKONA-contactdag
16 februari 2013	Belgische Vogeldag (inclusief VLOS !)
2 maart 2013	West-Vlaamse Natuurstudiedag
9 maart 2013	Dag van de Educatieve vrijwilliger

Midmaandelijkse watervogeltellingen

13/14 oktober 2012	Watervogeltellingen
17/18 november 2012	Watervogeltellingen
15/16 december 2012	Watervogeltellingen
12/13 januari 2013	Watervogeltellingen
16/17 februari 2013	Watervogeltellingen
16/17 maart 2013	Watervogeltellingen

Slaapplaatstellingen

Aalscholver: 17 november 2012, 12 januari 2013
Wulp: 26 januari 2013
Meeuwen: 19 januari 2013 (zo volledig mogelijk)

Vierde Landelijke Klapekstertelling

Deze winter is de Landelijke Klapekstertelling aan haar vierde editie toe. De tellingen gaan door in de weekends van 22 en 23 december 2012 en van 26 en 27 januari 2013. Telkens bezoek je op één van de twee dagen jouw gebied(en) en noteer je aan- of afwezigheid van de soort. Puntwaarnemingen worden ingevoerd via het projectscherm in www.waarnemingen.be. Je kan nu de gebieden die je zal tellen al aanvinken op het projectscherm van de Klapekstertelling via het scherm 'Claim gebieden'.

De telling heeft tot doel om het aantal winterterritoria en de interactie of uitwisseling tussen verschillende territoria of gebieden in kaart te brengen. Rapportage van de eerste drie tellingen verschijnt in één van de volgende nummers van *Natuur.oriolus*.